

Angloameričtí autoři a Československo (1945-89)

Zuzana Fonioková

o čem bude?

---

1. angloameričtí autoři a jejich české překlady
  - ▶ absurdní drama
2. beat generation
  - ▶ Ginsberg v Praze
  - ▶ „Kvílení“ Jana Zábrany
  - ▶ Václav Hrabě
3. Graham Greene
  - ▶ Greenovy romány
  - ▶ Greene a Československo

překlady: 1945-48

- ▶ reflexe prožitku války
  - ▶ Graham Greene: *Tajný kurýr* (1948, V. J. Formánek)
  - ▶ Ernest Hemingway: *Komu zvoní hrana* (1946, A. Sonková + Z. Zinková)
  - ▶ John Dos Passos: *Americká pravda* (1946, A. Reinwart)
- ▶ návrat k předválečným tradicím
  - ▶ Dickens, Steinbeck, Galsworthy, Huxley, detektivky...
- ▶ Skupina 42
  - ▶ **T. S. Eliot: *Pustá země* (1947, J. Hauková + J. Chalupecký)**
  - ▶ Carl Sandburg: *Ocel a dým* (1946, J. Kolář + J. Kotalík; výbor básní)
  - ▶ Emily Dickinsonová: *Jediný ohař* (1948, J. Hauková)
- ▶ George Orwell: *Farma zvířat* (1946, J. Havelka)
- ▶ literatura křesťanských autorů
  - ▶ Graham Greene: *Moc a sláva* (1947, H. Žantovská)
  - ▶ E. Waugh, G. K. Chesterton ad.

překlady: 1948-58

- ▶ 1956 revue **Světová literatura**
- ▶ „pokrokoví“ spisovatelé
  - ▶ Ernest Hemingway: *Stařec a moře* (1957, F.Vrba)
  - ▶ W. Faulkner, G. Greene, S.Anderson
- ▶ téma války
  - ▶ znovu Hemingway
  - ▶ Norman Mailer: *Nazí a mrtví* (1957, J. Mucha)
- ▶ poezie
  - ▶ Dylan Thomas: *Zvláště když říjnový vítr* (1958, J. Hauková)

překlady: 1958-69

- ▶ měsíčník *Knižní kultura* (1964-65)
  - ▶ revue *Světová literatura*
    - ▶ Greene, Eliot, Henry Miller, Camus, Kafka
    - ▶ beatnici, Beckett
    - ▶ science fiction (Clarke, Wyndham)
  - ▶ knižní překlady: rozmanitost
    - ▶ edice *Knihovna klasiků* (Hemingway, Faulkner, Greene, Lawrence...)
    - ▶ modernisté, existencialisté, absurdní drama, nový román
      - ▶ Samuel **Beckett**: *Čekání na Godota* (1964, J. Kolář)
      - ▶ *Poslední páska; Šťastné dny; Hra* (1965, F. Vrba)
      - ▶ Harold **Pinter**: *Správce* (1965, M. Lukeš)
      - ▶ Ionesco, Mrožek, Adamov ad.
-

absurdní drama

- ▶ základní lidská situace, jedinec čelící holé realitě, co je to být člověkem?
- ▶ svět ztratil smysl, nic nemá význam
- ▶ žádný historický kontext
- ▶ nejistota, absence iluzí
- ▶ znehodnocení a rozklad jazyka, krize komunikace
- ▶ spíše sled obrazů než zápletka
- ▶ nesrozumitelné postavy
- ▶ tragikomika

překlady: 1958-69

britská a americká próza

- ▶ **Angry Young Men**
  - ▶ Kingsley Amis: *Šťastný Jim* (1959, J. Mucha)
  - ▶ John Braine: *Místo nahoře* (1960, F. Vrba)
  - ▶ John Waine, Alan Sillitoe
- ▶ **Doris Lessing, Iris Murdoch**
- ▶ **2. pol. 60. let: nová generace amerických prozaiků**
  - ▶ Salinger, Bellow, Updike, Styron. Malamud, Roth
  - ▶ Joseph Heller: *Hlava 22* (1964, J. Chuchvalec)

překlady: 1958-69

britská a americká poezie

- ▶ antologie (Pound, Auden, Ginsberg...)
- ▶ **beatnici: překlad Jan Zábřana**
  - ▶ Lawrence Ferlinghetti: *Lunapark v hlavě* (1962); *Startuji ze San Francisca* (1964)
  - ▶ Gregory Corso: *Mokrě moře* (1964)
  - ▶ Allen Ginsberg: *Kvílení* (1969 časopisecky; knižně 1990)

překlady: 1969-89

- ▶ revue Světová literatura – ideologické hledisko
  - ▶ překlady pod cizím jménem
- ▶ Joyce: *Odyseus* (1976, A. Skoumal); Beckett: *Murphy* (1971, E. Pilařová); Eliot: *Vražda v katedrále* (1971, J. Valja)
- ▶ americká próza
  - ▶ Hemingway, Saroyan, Fitzgerald, Wilder, Faulkner, Capote, Updike, Bellow, Malamud, Heller, Singer
  - ▶ William Styron: *Sofiina volba* (1984, R. Nenadál)
  - ▶ R. Ellison, T. Morrison, K. Kesey
- ▶ britská próza
  - ▶ C.P. Snow, John Fowles, Arnold Wesker
  - ▶ křesťanští autoři v nakl. Vyšehrad (Greene, Chesterton, Waugh...)
- ▶ poezie
  - ▶ Silvia Plath, Robert Frost, Ted Hughes, Seamus Heaney

Král majálesu

- ▶ 1962-65 nový kulturní styl mladé generace
  - ▶ ovlivnění záp. kulturou, svobodomyslnost, kritičnost
  - ▶ prvomájová setkání u pomníku K. H. Máchy
- ▶ 1965 Ginsberg v Praze
  - ▶ únor-březen: setkání s českými literáty (kavárna Viola)
    - ▶ Hrabě, Hostovský, Havel, Zábřana, Čerepková...
    - ▶ oslavován v tisku
  - ▶ duben-květen: král majálesu
    - ▶ Ginsbergovo zatčení a vyhoštění (7.5.1965)
    - ▶ báseň **Král majáles**

HOWL

who went out whoring through
Colorado in myriad
stolen night-cars, N.C., secret hero
of these
poems, cocksman and Adonis of
Denver-joy
to the memory of his innumerable
lays of girls
in empty lots & diner backyards,
moviehouses'
rickety rows, on mountaintops in
caves or with
gaunt waitresses in familiar roadside
lonely pet-
ticoat upliftings & especially secret
gas-station
solipsisms of Johns, & hometown
alleys too,

KVÍLENÍ (Jan Zábrana)

kteří si vyjeli kurvit se napříč
Coloradem v myriádě
ukradených nočních aut'áků, N. C.,
tajný hrdina
těchto básní, mrdálista a denverský
Adónis -
radostná vzpomínka na nesčetné
dívky oklácené na
prázdných parcelách v uličkách za
hospodou,
v roztřesených brázdách biografů,
na vrcholcích hor,
v jeskyních, nebo na vychrtlé číšnice
s tím známým
zvedáním osamělých kombiné ve
škarpách u silnic &
zvlášt' tajným solipsismem hajzlů u
benzinových
pump & také uliček rodného města,

beat generation

Jack Kerouac: *Na cestě* (On the Road 1957, česky 1978, J. Josek)

Ale teď tancovali nočním městem jako šílenci a já se coural za nima, což vlastně dělám celý život – courám se za lidma, kteří mě zajímají, protože lidi, jediní opravdoví lidi, co znám, jsou blázni, **blázni do života**, ukecaní blázni, cvoci k spasení, ti, kteří chtějí mít všechno - a hned!, **kterí nikdy nežívají a neříkají věci-co-se-sluší, ale hoří, hoří, hoří** jako ta báječná rachejtla, co se rozprskne a vystřelí tisíce pavoucích noh proti hvězdám, jen namodralá světluška zůstane uprostřed a všichni vzdychnou "Jůůů!".

Václav Hrabě: Stoptime

Nebe jde
přes město houpavým krokem
pout'ových husarů
Tajně jako filmová hvězda
stárne
den

Neboj se to není
válka
to jenom tramvaj pod Klárovem
přepadená
záduchou a nemohoucností vykřikuje
že nikomu není dvacet
věčně

Spíš
tíše jako rozmarýn
do potoka hozený
za nevěrnou láskou Ještě nám zbývá
pět cigaret a spousta milování
Na stole černý chléb laciné víno
Za oknem nebe – husárek malý
v děravých botách Jak je krásné
aspoň občas se probouzet
odpoledne! Pravá tvoje ruka pod
hlavou mou
a levicí objímáš mě –
Potichu s nožem v zubech
se kolem nás blíží stesk

To v radiu za tvými zády
se miluje divoce a smutně
muž jménem Hulan s macatou basou

Spíš
kolébána křikem
lásky ještě bláznivější
než je ta naše

V tuto chvíli jistě aspoň někteří pánové
seriózní počestní a usedlí
(za každého režimu a roční a denní doby)
se zvedli od svých zaručeně spolehlivých aut
manželek a televizorů
aby burácivým hlasem tragédů
vznesli obžalobu proti cynismu a amorálnosti
nejmladší generace Ale ty spíš
(pravou rukou pod mou hlavou a levicí mě objímáš)
jako rozmarýn do potoka hozený
a já se dívám jak kýčářský soumrak
odtrhává zapadající slunce kousek po kousku
jako lístky kopretiny
(Má mě ráda? Nemá mě ráda?)
A zbývá nám ještě pět cigaret
A spousta milování

Václav Hrabě: Ty

To není alej kaštanů které kvetou
to není zástup andělů s myrtou
to je noc
Modrá a bílá
Na Vltavě zamrzly lodě a svatební
kytice

Máš oči jako tabák
A stromy na podolském hřbitově
jsou cypřiše a stříbrné štiky
Jednou jsi řekla: „Já si tě najdu“
Je noc
Modrá a bílá
Kouř u stropu se chvěje jako tvoje
ruce
V bytě nad námi někdo poslouchá
Händla
slyšíš
„Vodní hudba“
napudrované růže
v téhle zimě
to je ale nerozum že?
Máš oči jako tabák
Bojím se abych to všechno nezkazil
nějakým překrásným gestem

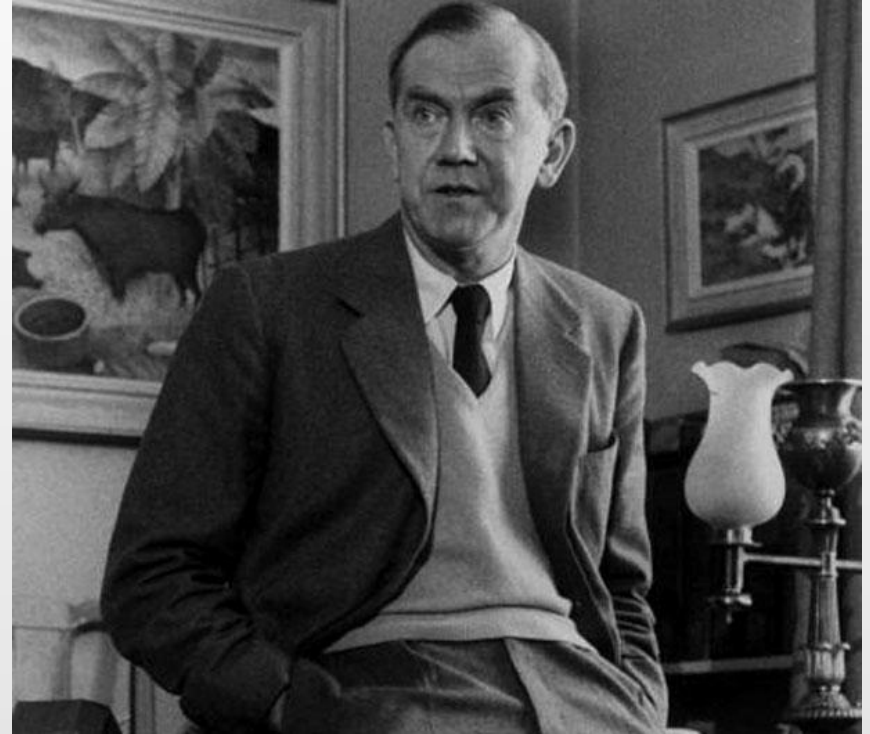
Až půjdeš zítra ode mne
potkáš paní domácí jak se vrací
s masem na neděli
bude se divit že jsi tak mladá
a už se touláš po nocích
Pak si řekne že jsou tím stejně vinni
komunisti
„Podolí není Montmartre“ upozorní
mne jemně
inženýr z prvního patra
Dáma v tramvaji se ušklíbne
protože budeš hrozně moc vonět
kouřem

Bude ráno
Strážlivé
šedé a moudré jako vlasy mého otce
Málokdo si všimne
že máš oči
jako tabák

Graham Greene (1904-1991)

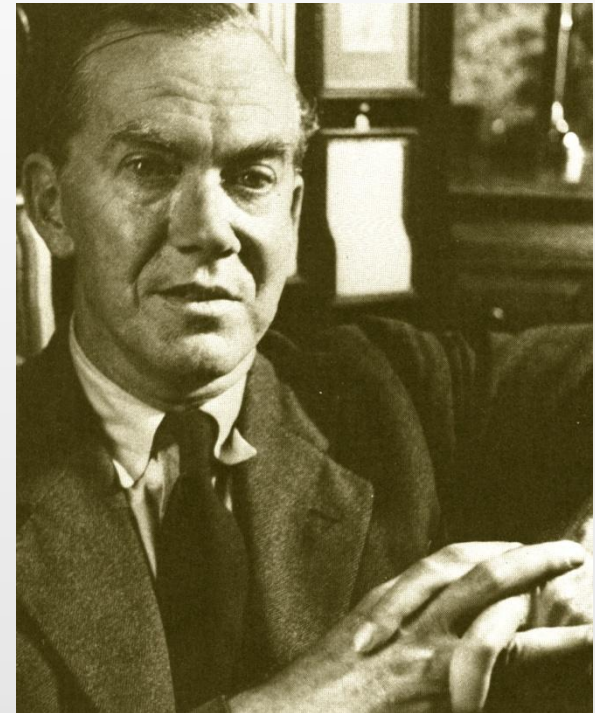
- ▶ katolická víra
- ▶ cesty
- ▶ špionážní služba v Sierra Leone
- ▶ proti loajalitě
- ▶ „lidský faktor“
- ▶ rozporuplní hrdinové
  - ▶ „the honest thief, the tender murderer, the superstitious atheist“ (Evershed)
- ▶ romány x rozptýlení (entertainments)

„entertainments“

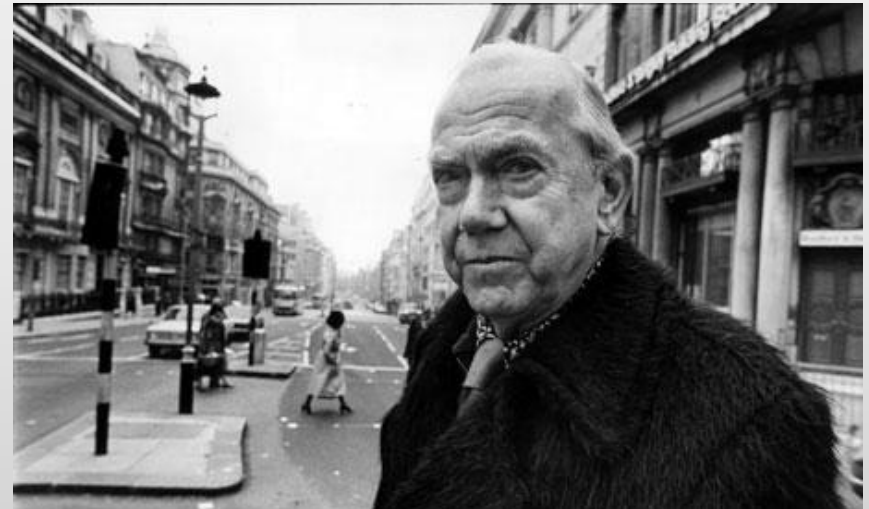
- ▶ *A Gun for Sale* (*Revolver na prodej*, 1936)
- ▶ *The Confidential Agent* (*Tajný kurýr*, 1939)
- ▶ *The Ministry of Fear* (*Ministerstvo strachu*, 1943)
  - ▶ ztráta paměti, téma identity
  - ▶ nebezpečí soucitu
  - ▶ válka jako zlý sen
  - ▶ síla konvencí
- ▶ *Our Man in Havana* (*Náš člověk v Havaně*, 1958)

„romány“

- ▶ *Brighton Rock* (*Brightonský špalek*, 1938)
- ▶ *The Power and the Glory* (*Moc a sláva*, 1940)
  - ▶ „whiskey-priest“
- ▶ *The Heart of the Matter* (*Jádro věci*, 1948)
- ▶ *The End of the Affair* (*Konec dobrodružství*, 1951)
- ▶ *The Quiet American* (*Tichý Američan*, 1955)

Greene a Československo

- ▶ 2x v ČSR
  - ▶ únor 1948
  - ▶ únor 1969
- ▶ členem Mezinárodního výboru na podporu Charty 77
- ▶ české překlady po r. 1948: doslovy
  - ▶ 1957 *Tichý Američan* (J. Valja)
  - ▶ 1957 *Jádro věci* (B. Hodek)
  - ▶ 1959 *Konec dobrodružství* (J. Čulík)
    - ▶ recenze Luboše Durovského
- ▶ **populární u čtenářů:** „Veřejné mínění oceňovalo [...] Greena jako valutu. Byl to v podstatě „zakázaný“ autor, téměř na úrovni exilové a samizdatové literatury, která se ovšem často četla spíš pro riskantní nedostupnost a vědomí „zakázaného ovoce“ než pro skutečnou uměleckou hodnotu. Tento autor, o jehož katolictví se dobře vědělo, se k nám dostal vlastně jakýmsi nedopatřením díky negramotnosti dozírajících úřadů.“ (Čulík 29)

Greene a Československo

- ▶ 1961-74 mnoho překladů
- ▶ doslovy v duchu socialistické rétoriky; popření významu náboženství
- ▶ 1965 *Vědomí skutečnosti*, doslov Josef Škvorecký
- ▶ 1974 *Kus života* (J. Čulík)
  - ▶ 10 let ve skladišti
- ▶ po r. 1989 malý zájem

Děkuji za pozornost!

